

זכרון עולם

האשה
החשובה ודפית
צדקה וחסד

מרת
ורדה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

מאורות
הדף היומי
עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

זכרון עולם

איש חי
רב פעלים
רודף צדקה וחסד

משה שניצר
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

בית המדרש דחסידי סוכטשוב

כולל "סנה משה"

ע"ש הרה"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל

בית מדרש

למגידי שיעור "דף היומי"

חז"ם סוכר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א ♦ לע"נ הר"ר מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

בס"ד, כ"ג אייר תשפ"ו **מסכת חולין י' - ט"ז ♦ מכשירין ד', י' - ה', ה'** גליון מס' 1407

השבוע בגליון

♦ בדיקת הריאה - התקנה, הטעמים, והשאלה המצמררת

♦ חיוב בדיקת הריאה מן התורה או מדרבנן

♦ מספר טעמים לחיוב בדיקת הריאה

♦ סערה בכוס חלב - המסלול ההלכתי של החלב בדרך אל כוס הקפה

♦ שתיית חלב שמקורו ברפתות ענק

♦ אחוזים ניכרים מן הבהמות הם "טריפה"

♦ ההבדל בין בגד שנקרע לכוס שנשברה

ניתן לקבל את הגליון בדוא"ל מידי שבוע חינם
להצטרפות: meorot@meorot.co.il

דבר העורך

שבר על שבר

אומרים שהכפר הזה נוסד לאחר שאדם חולה נטה למות על צד הדרך, וקרוביו ובני משפחתו נקראו אל המקום במהירות כדי לסעד את יקירם בשעותיו האחרונות. השעות התארכו, בני המשפחה המתו כל היום, והוא, חי וקיים. לבסוף הם התארגנו לשנת לילה, וכל השאר היסטוריה.

תושבי הכפר לא ידעו למסור את המקור המדויק לשמועה בלתי מבוססת זו לגבי אופן ייסודו של הכפר, אך כפי שאמרו זה לזה לא אחת: לא יכולה להיות סיבה אחרת להקים מקום יישוב במקום הזה. הכפר שבו התרחש סיפורנו נמנה על אותם עיירות וכפרים שגם אם תוגיע את מוחך שבועות וחודשים, לא יעלה בידך להבין מה הגיע את לב המייסדים להתיישב דווקא על פסגתו של הר נידח או למרגלותיו של הר געש עשן.

כך או כך, מושקה שלנו התגלגל אל המקום כאשר זה כבר היה מיושב דורות רבים. צעיר ותאב חיים היה מושקה. הוא הגיע אל המקום למספר שנים בלבד, כך הטיח לעצמו ולרעייתו, כדי להתבסס, לעמוד על בסיס כלכלי מוצק, ואחר כך, אזה, השמים הם הגבול.

שערות שיבה כבר נזרקו בזקנו, קמטים של ייאוש קל קנו שביטה על מצחו, והוא עדיין באותו כפר, באותו בית מרזח שבו התחיל לטוות את חלומותיו. כלום. אותו פריץ, אותם חובות, אותם שיכורים, אותם משרתים רע-לב של הפריץ. הכל היה כל כך צפוף. כך בכל אופן זה נראה ממבט לאחור.

יום ההולדת של הפריץ קרב ובא, והחרדה החלה נותנת את אותותיה במושקה חביבנו. הוא הרבה להכות על חטא. במסיבת יום ההולדת הראשונה של הפריץ שמושקה השתתף בה, הוא היה עדיין צעיר וחסון, בעל מרץ אדיר ודמיונות כבירים. בעודו מוזג יי"ש לכוסות הזכוכית המונחמות, היו עיניו צופיות אל טירתו של הפריץ. עוד מעט קט, ממש שבועות, <<

דף יא/א רובא דליתא קמן

סערה בכוס חלב - המסלול ההלכתי של החלב בדרך אל כוס הקפה

סוגייתנו עוסקת במקור דין "רוב", ובמספר משפטים קצרים, הגמרא כוללת שלושה סוגים שונים של "רוב".

א. "ביטול ברוב": כאשר איסור והיתר מעורבים ביחד, דין התערובת נקבע לפי רובה. אם רובה היתר - להיתר, אם רובה איסור - לאיסור. הלכה זו נלמדת מן הפסוק "אחרי רבים להטות".

ב. "כל דפריש מרובא פריש": מאכל שזהותו עלומה, דינו נקבע על פי כשרותם של רוב המאכלים שבסביבתם הוא נמצא. וכגון, חתיכת בשר שנמצאה ברחוב שבו יש תשע חנויות כשרות וחנות אחת של טריפה, תולים כי חתיכת הבשר פרשה מה"רוב" הכשר. גם הלכה זו נלמדת מן הפסוק "אחרי רבים להטות".

ג. "רובא דליתא קמן": "רובא דליתא קמן" מתייחד משני הכללים הקודמים בכך, שבעוד שה"רוב" וה"מיעוט" שבהם עסקנו עד כה נמצאים לפנינו, "רובא דליתא קמן" מתייחס לרוב שאינו לפנינו, וכגון: כיצד מותר לשתות חלב בהמה, מדוע אין חוששים שהיא "טריפה" [בהמה שלקתה באחד מאבריה באחד מ"ח טריפות שנמנו להלן בפרק "אלו טריפות"] וחלבה אסור בשתיה ("שולחן ערוך" יו"ד סימן פ"א סעיף א')? משום ש"רוב" הבהמות אינן טריפה. במקרה זה ה"רוב" שעליו מסתמכים אינו מעורב במיעוט, שהרי ה"רוב" הוא כל בהמות העולם [מקורו של רוב זה לא נפשט להדיא בגמרא, ורש"י, יב/א ד"ה "פסח" כתב, כי הוא הלכה למשה מסיני, או שגם רוב זה נלמד מן הפסוק "אחרי רבים להטות"].

שתיית חלב שמקורו ברפתות ענק: בשורות הבאות, נעמוד על הגדרות יסודיות בדיני "רוב", תוך כדי התוודעות ל"פרשת החלב" שעוררה הדים רבים בעולם התורה. במה דברים אמורים? ובכן, היו שטענו, כי העולם התעשייתי והמתקדם שבו אנו חיים, גורם לכך, שאסור לשתות חלב **אחוזים ניכרים מן הבהמות הם "טריפה":** כאמור לעיל, חלב בהמה "טריפה" אסור בשתיה, אך החולב את בהמתו אינו צריך לחשוש שמא היא "טריפה", שהרי "רוב" בהמות העולם אינן טריפה. לכאורה, שונים הם פני הדברים במחלבות הענק של ימינו, המרכזים כמויות אדירות של חלב למיכלים עצומי מימדים. שכן, אחוז מסויים, הרבה יותר מאחד חלקי שישים מן הבהמות, הן "טריפה" [בבתי המטבחים הגדולים בארץ ישראל, 8.48% מן הבהמות נמצאות "טריפה", ובבתי המטבחים הקטנים המקפידים מלכתחילה על בהמות באיכות טובה, 3.38% נמצאות טריפה. באירופה, ממצאים שנאספו לפני שנים מצביעים על 25-30% מקרי טריפה בבהמות בוגרות, ועל 40-50% "טריפה" בעגלים. ראה בהרחבה בספר "מזון כשר מן החי", ח"ג פ"ג]. נמצא, שאין כל ספק שכעשירית מכמות החלב שבמיכל הענק, מקורה בבהמות "טריפה", ואין כל דרך לבטל אותה ברוב ולהכשירה, שכן, יש צורך שה"רוב" יהא מרובה

צעילוי נשמת

מרת **לאה עמאר** ע"ה

בת רחל ע"ה

נלב"ע כ"ו באייר תש"ע

תנצב"ה

הונצחה ע"י בני המשפחה שיחיו

צעילוי נשמת

הרב **בן ציון פיגלסון** ז"ל

ב"ר משה הלוי ז"ל

נלב"ע כ"ג באייר תשל"ה

ריבץ תורה לעדרים בישיבת ת"א

תנצב"ה

הונצח ע"י ילדיו שיחיו

צעילוי נשמת

מרת **תמר איטה ברלינר** ע"ה

ב"ר יעקב ז"ל

נלב"ע כ"ג באייר תשנ"ז

תנצב"ה

הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

פי שישים מן המיעוט [במין במינו - מדרבנן], ואנו עוסקים ב"רוב" המרובה פי תשע בלבד מן המיעוט האסור.

האומנם?

מספר תשובות בדבר, ולהלן התשובה הברורה והבהירה ביותר, המורכבת משני שלבים, כלהלן **אין להתייחס לכל הבהמות כאל מקשה אחת:** השאלה שלפנינו מתבססת על ההנחה שיש לדון את כל החלב הנתון במיכל כמקשה אחת. אך מסתבר, כי הנחה זו מוטעית מיסודה. שכן, לאחר שנזכרנו, כי בשעה שכל בהמה נחלבת, היא מוגדרת כמי שאינה "טריפה" וחלבה מותר, אין לשנות קביעה זו בריכוז כל החלב יחד, שהרי לא התרחש כל שינוי מהותי בחלב שבעטיו יש לשנות את הגדרתו, והוא נותר כשר.

הסטטיסטיקה מצביעה על מיעוט "טריפה" שאינו בטל ברוב: ברם, עדיין שומה עלינו לתהות, האם הכלל "רובא דליתא קמן", שבגינו הכשרנו כל בהמה בנפרד, אינו זה שיכפה עלינו לאסור את החלב המשותף. שהנה, לכאורה, הכלל "רובא דליתא קמן" מתבסס על הסטטיסטיקה, לאמר, מאחר שרוב הבהמות שבעולם אינן "טריפה", אזי, בבואנו לדון אודות כל בהמה בנפרד, אנו מתייחסים אליה ככשרה, שהרי יש להלך אחר ה"רוב". אולם, כאשר נכנס מאה בהמות לחדר אחד, אותה סטטיסטיקה שבשמה הכשרנו את הבהמה הבודדת, תצווח ככרוכה כי בחדר זה נמצאות עשר בהמות "טריפה", ומאחר שאין נגדם רוב של פי ששים בהמות כשרות, יש להטריף את כל החלב! [שאלו לו שיעור ביטול].

ההבדל בין בגד שנקרע לכוס שנשברה: ובכן, כדי לפרום את התמיהה הלזו, עלינו לחדור לשורשי הכלל "רובא דליתא קמן", או אז יאורו עינינו. הכלל "רובא דליתא קמן", אינו מתבסס על סטטיסטיקות אלא על טבע העולם, ואת פשר הדברים נבהיר על ידי הדוגמא הבאה. נניח שרוב הבגדים נקרעים לאחר עשר שנות שימוש, ורוב הכוסות נשברים לאחר עשר שנות שימוש. בעוד שלבגי בגדים קיימת סיבה הגיונית לכך שהם יקרעו ויתבלו אחרי זמן מה, אין כל הגיון שהכוס תתפץ ארצה לאחר תקופה מסויימת, אלא שהמציאות מורה כי כוס אינה שורדת יותר מעשר שנים.

מעתה, כאשר אנו אומרים כי "רוב" הבהמות אינן "טריפה", כוונתנו לכך, שלפי טבע העולם, אין כל סיבה שבהמה זו "טריפה", שהרי זן הבהמות בריא כשור. הגדרה זו לא תשתנה גם אם נכנס מאה בהמות יחדיו, שהרי טבע העולם, שבהמות אינן "טריפות", נותר שריר וקיים והיחס אל ה"טריפה" הוא כאל מקרה החורג מן הטבע, ושוב נמצאנו עומדים בנקודת ההתחלה, שלאחר שהחלב הוכשר, אין כל עילה להטריפו (ראה עוד בקובץ "בית אהרן ישראל" גליונות ק"ד וק"ו, ו"קובץ הבאר" ניסן תשס"ג, קובץ "נזר התורה" סיון תשס"ג).

דף יב/א ברש"י ד"ה פסח: והיכא דאיתרמי דאיפרשה ריאה ולא בדיק

בדיקת הריאה - התקנה, הטעמים, והשאלה המצמררת

ה"שולחן ערוך" (י"ד סימן ל"ט סעיף א') פוסק: "אין צריך לבדוק אחר שום טריפות... חוץ מן הריאה... וכל הפורץ גדר לאכול בלא בדיקה ישכנו נחש".

חיוב בדיקת הריאה מן התורה או מדרבנן: חיוב בדיקת הריאה אינו מן התורה, כך מדגישים כל הראשונים בסוגייתנו. הלכה זו מבוססת על סוגייתנו המלמדתנו, כי יש להלך אחר ה"רוב", ומאחר שרוב בעלי החיים אינם "טריפה" והם בחזקת בריאים וכשרים, אין חובה לבדוק אותם וניתן לאוכלם בלא בדיקה, כל עוד לא התעורר חשד המחייב בדיקה. הדין היה נותן, שגם את הריאות לא יצטרכו לבדוק, כפי שכתב הרמב"ם (הל' שחיטה פרק י"א הל' ז'), "ואף על פי שאלו הן הדברים הנראים מדברי חכמי הגמרא [-שלא צריך לבדוק-], המנהג הפשוט בישראל כך הוא... ובדקין את הריאה...".

לדעת חלק מן הראשונים, בימי התלמוד עדיין לא נתקנה בדיקת הריאה (מרדכי חולין פ"ג סימן תר"ט בשם רבנו ברוך), והגאונים הם שתקנו הלכה זו (מאירי חולין ט/א). אולם, הרמב"ן והרשב"א (ט/א) מוכיחים, כי זוהי תקנת החכמים בעלי התלמוד והרי היא ככל תקנה וחיוב מדרבנן (ועיי' "פרי מגדים" בפתיחה לסימן ל"ט).

מספר טעמים לחיוב בדיקת הריאה: מספר טעמים כתבו הראשונים בטעמה של תקנה זו. לדעת רש"י (ד"ה "פסח") קיים חשש סביר שהריאה תמצא טריפה, וחכמים תקנו שלא לסמוך על הרוב באופן זה. יש אומרים (עיי' רשב"א ט/א), כי מאחר שהטריפות המצויות בריאה גלויות לעין, יש יסוד סביר להניח שאם הריאה טריפה, הדבר יתגלה מאוחר יותר, ואז כל האנשים שכבר רכשו חלקי בשר של בהמה זו יאלצו להשליך לכלבים את האוכל שבישלו, וחכמים חששו שמא מי שאינו הגון לא יעמוד בפיתוי. ה"פרי מגדים" (שם) מוסיף, כי בדיקת הריאה פשוטה ביותר, בניגוד לבדיקת

לא, חודשים, לכל היותר מספר שנים, הוא ידהר פנימה במרכבתו כדי לסגור עסקה כזו או אחרת עם הפריץ. עניין של זמן. אין ספק, כיאה וכיאות למי שמתעתד להפוך לאיש עסקים מצליח וזריז, רכש מושקה אוסף עשוי עור משובח, כמתנת יום הולדת עבור הפריץ. מושקה נאנח. לפני מספר שבועות הפריץ רכב ליד בית המרוח, רכוב על סוסו, ישוב על האוכף הנדיר ביופיו, ונעץ בו מבט מייסר, כאומר, עוד מעט קט אגרשך מביתך אם לא תשלם את דמי החכירה במועד.

היה זה אוסף שנרכש על ידו בסכום עתק. אומן מהעיר הגדולה עמל חודשים על פיתוחיו, ואף השליך לפח האשפה מספר עיבודי עור בלתי מוצלחים, עד אשר עלה בידו להתקין את האוכף הנדיר ביופיו. מיני אז, הפריץ ציפה בכל מסיבת יום הולדת למתנתו המהודרת של מושקה. כל יום הולדת של הפריץ הפך עבור מושקה ליום אבל. בשנים הראשונות עדיין האמין, כי יום יבוא וההשקעה תכסה את עצמה... לאחר שנים של שממון בבית המרוח הוא הבין, כי מיטב כספו שוכב באוצרותיו של הפריץ, והוא עומד לכלות את ממונו בכל שנה עד יום מותו של הפריץ.

בכל שנה הצליח מושקה להשיג חפץ יקר כל שהוא, שיתקבל על ידי פריצו. לעולם לא ישכח כיצד לפני עשרים שנה, הוא הופיע בארמון הפריץ כשבידו זנב של סוס. לא פחות ולא יותר. אדוני הפריץ, הסביר בחשיבות, מאז שזנבו של סוס הרכיבה שלך נגדע באבחת חרב בדו קרב, לא מצאתי מנוח לנפשי ולפיכך, אני מתכבד להגיש לפניך זנב גדול עוד יותר מן הזנב המקורי, עם רצועות לקשירה. הפריץ געה בצחוק וזכר לטובה את מושקה שלו, ששם לב לכל פרט. אבל עיניו הערמוניות והזירו אותו, כי בשנה הבאה יחשוב על הפריץ ולא על הסוס שלו.

היתה זו שעת צהרים מאוחרת. משרתיו של הפריץ התרוצצו במרחבים, מלווים כרכות של רוזנים ופריצים שהשתרעו במושביהם הנוחים, בדרכם אל המשתה. מושקה גירד את פדחתו וכמו תמיד, משכלו כל הקיצין עלה במוחו רעיון מבריק (לא, לא עור הכבש...).

כחץ מקשת הוא הזעיק את רעייתו והפקידה על חבר המזוגים שנחרו על ספסלי בית המרוח, ואף רץ לעבר תנות הכלים של איוון, ידידו הטוב משכבר הימים.

איוון היה בחור טוב. בכל אופן, לפי תנאי המקום. את לקוחותיו היה משרת באדיבות, וכך גם את מושקה שהתייצב בחצרו טרוף נשימה.

איוון, בודאי יש לו מערכת כלים שנשברה ואין לו מה לעשות איתה, אה? איוון הנהן בראשו, נתן מבט עגמומי ברעייתו בעלת הידיים השמאליות, ופלט: אבל מה תעשה עם השברים? מושקה קרץ בעינו, שלשל שתי רובל לכיסו הריק של איוון, וטרם חזר במהירות לביתו כדי לנסח מכתב נוטף תופנה לפריצו, הורה לאיוון לארוז לו היטב את המערכת, בנייר האריזה המשובח ביותר שברשותו.

בשעת ערב מאוחרת פסע מושקה במיטב מחלצותיו על השטיח הצהוב, הצבע האהוב על הפריץ, במרכז אולם האירועים, והגיש לפריץ תבילה גדולה וכבדה, לקול מחיאות הכפיים של המסובים. מושקה נפנה והלך לדרכו ברגליים קלות. עד השנה הבאה, כבר נסתלק מכאן לצמיתות, החליט בלבו, כפי שהחליט בכל יום הולדת של הפריץ.

אין שינה טובה מזו הבאה לאחר תקופה רוויית מתח נוראי. מושקה פשט את איבריו, הרפה את ראשו לאחור והרשה לעצמו להלך על הפריץ שבשעה זו מיצר כל כך על מערכת הכלים הנפלאה שנשברה והתנפצה. רחמנות על המשרת האומלל שיואשם במחדל.

מילותיה האחרונות של תפילת המפיל עמדו על שפתיו, כאשר מהלומות אגרופים זעזעו את דלת ביתו. אחוז בהלה פתח מושקה את דלת ביתו, וללא אומר ודברים נלפת בידו משרתיו של הפריץ, שתוך זמן קצר העמידוהו לפניו בעודו נתון בנמנמת.

הפריץ עמד ליד הקופסה הפתוחה ולא אמר מילה **עיניו** זעמו, הוא סלסל בשמפו בחרון, ומידי פעם היה מביט בתוך הקופסה כלא מאמין, ושב ונעץ מבט של חמה במושקה.

שאר סוגי הטריפות, ולכן חכמים חייבו לבדוקה [נטעמו קרוב לטעמו הנוסף של הרשב"א, שם, שיש לבדוק משום שמי שאינו עושה כן הוא כמעלים עין מן האיסור].

שחיטה כשרה לאוכלי נבילות: כעת נפנה לשאלה הלכתית מצמררת, שהובאה להכרעה לפני הפוסקים. שוחט שומר תורה ומצוות, הועמד בפני דילמה מסובכת ביותר. הוא קיבל הצעת עבודה לשמש כשוחט במקום מסויים, ובעל הבהמות הודיע לו מראש, כי הוא מעוניין בשחיטה יהודית, אבל ה"טריפות" הן דבר מסובך מידי עבורו - די לו בכך שהבהמה נשחטה על ידי שוחט בעל זקן עבות... וגם אם הבהמה תמצא טריפה, לא ימנע מאכילתה. מאחר שהיה ברור כי המצב הנתון לא ישתנה, הפוסקים דנו, אם יש דרך לצמצם את האיסורים שיעברו היהודים המתגוררים באותו מקום, שכאמור, ידיעת הכשרות מהם והלאה.

בעיה שמכפילה את עצמה: כאשר ננתח את המצב נגלה, כי לפנינו שלל מכשולים הלכתיים חמורים. אם השוחט ימנע מבדיקת הריאה, יש בכך רווח והפסד. ההפסד הוא, שהאוכל מן הבשר עובר על איסור דרבנן, שהרי אסור לאכול מבשר בהמה שריאתה לא נבדקה. והרווח הוא, שהאוכל מבשר הבהמה ניצל מאיסור "טריפה" שהיה עלול להתרגש עליו, אם השוחט היה בודק את הבהמה ומוצאה "טריפה", שכן, בעל הבהמה לא היה נמנע מלהגישה בפניו. עתה, כאשר הבהמה לא נבדקה, ניתן לאוכלה ולסמוך על כך שרוב הבהמות אינן "טריפה". מאידך, אם השוחט יבדוק את הריאות, אומנם הוא ימנע מהם לאכול מבשר בהמה שלא נבדקה, אך בד בבד מתעורר סיכון רב, שהם יעברו על איסור "טריפה" מן התורה במקרה שהוא יאבחן "טריפה" באחת הבהמות. כיצד יש לנהוג?

הגאון רבי צבי פסח פרנק זצ"ל, בעל ה"הר צבי" (שו"ת יו"ד סימן י"ט), הורה לאותו שוחט, כי ייטיב לעשות אם לא יבדוק מאומה, שהרי במקרים מסויימים "אומרים לאדם חטא בשביל שיזכה חברך", ובמקרה זה, הוא אף אינו מתבקש לחטוא, אלא לא לעשות מאומה. מלבד זאת, הרי חיוב הבדיקה אינו על השוחט, כי אם על אוכל הבשר, לבל יאכל בשר שלא נבדק, פן ייכשל באיסור טריפה. ומאחר שבמקרה זה הבשר יאכל בכל מקרה, העדר הבדיקה יש בו הצלה רבה לבעל הבהמה מאשר אם היה בודקה. שהרי, אם ימצאנה כ"טריפה", נמצא בעל הבהמה עובר על איסור תורה, אך אם אינו בודקה, אין דינה "טריפה" משום שניתן לסמוך על הרוב.

[בעל ה"ציץ אליעזר" זצ"ל, שו"ת ח"ט סימן ל"ו, דוחה את הכרעתו במספר נימוקים. ראשית, הוא אומר, "חטא כדי שיזכה חברך" הוא במקרה שאלמלא החטא הקטן ודאי ייעשה החטא הגדול, ואילו במקרה דידן, אין כל ודאות שהבהמה תמצא טריפה, אדרבה, רוב הסיכויים שלא תמצא טריפה, ובאופן זה לא נאמר הכלל "חטא כדי שיזכה חברך".

מלבד זאת, הרי על ידי המנעותו מבדיקה, הם יעברו על האיסור לאכול בשר שריאותיו לא נבדקו, והכלל "חטא בשביל שיזכה חברך" נאמר רק כאשר על ידי כך הוא "יזכה", היינו: לא יעבור על כל חטא שהוא, ואילו אנשים אלו, יעברו גם יעברו על איסור על ידי חטאון].

דף טו/ב השוחט... במחבר לקרקע

שאלת הפרחים ברחוב רבי טרפון בבני ברק

איזה נדון הלכתי יכול לחבר בין סכין שחיטה, פרחים ריחניים בשדרות רבי טרפון בבני ברק, הגאון רבי מאיר שפירא זצ"ל - מייסד "הדף היומי", וארבעת המינים מחוברים לקרקע? ובכן, מתברר, כי סוגייתנו מאגדת את כל אלו בצוואת.

בגמרתנו נחלקו רבי ור' חייא, אם סכין שחיטה המחוברת לקרקע כשרה לשחיטה. רבי סובר, כי שחיטה בסכין מחוברת אינה כשרה, שהרי נאמר אצל אברהם אבינו (בראשית כב') **"ויקח את המאכלת"**, ומכאן מוכח כי הוא התכוון לשחוט בסכין תלושה, שהרי סכין מחוברת אין לוקחים ממקום למקום.

ברכת הריח על שושנים שלא נקטפו: זקני בני ברק מעלים בערגה את דמותו של רחוב רבי טרפון מן הימים שבהם היה שדרת פרחים ושושנים שהפיצו ריח נעים. יהודי בשם ר' איצ'ה ארליך פנה באותם ימים יפים אל בעל ה"ארץ צבי" מקוויגלוב ושאלתו בפיו: האם ניתן לברך את ברכת הריח על הפרחים ועל השושנים הללו, שהרי אין מברכים ברכה זו אלא על צמחים שהונחו במקומם כדי להפיץ ריח ("שולחן ערוך" או"ח סימן ר"ז בסעיף א' וב"מגן אברהם"), ואילו שושנים אלו נשתלו ליופי והן עדיין מחוברות לאדמה.

"לקחת" צמח מחובר: בעל ה"ארץ צבי" דן בנושא ובין הסברות שהוא שוקל במאזניו, נמנה פסקם של ה"פרי מגדים" (סימן ר"ז) ובעל "שולחן ערוך הרב" (בסוף חלק ב' סדר ברכות הנהנין י"א, י'), כי גם דבר שאינו עומד לריח, אם נטלו אדם כדי להריחו, הוא זכאי וחייב לברך על הריחתו, שכן, מרגע זה ואילך, הצמח הונח בידיו כדי להריחו [וכן נפסק להלכה "משנה ברורה" שם ס"ק א']. מעתה,

מושקה היה מומחה בהעמדת פנים. אדוני הפריץ, אתה צודק. זה באמת לא מהוגן להגיש לך מערכת כלים כל כך יפה, בלי לצרף אליהם תרגול כרסנני כדי לחנוך את הכלים. הנח לי מספר דקות ואעשה זאת.

התקרב לפה, הורה לו הפריץ, ואל תשטה ב'. **מושקה** נדחף על ידי עושי דברו של הפריץ, הביט בחשש אל תוך הקופסה, ונשימתו נעתקה מפיו. איין השוטה, מוכר הכלים, ארז כל שבר בנפרד...

★ ★ ★

האדמו"ר מטולנא שליט"א מספר, כי אחד מגדולי האדמו"רים שח, כי אביו סיפר לו מעשה זה בצעירותו, ושאלו איזה מוסר השכל ניתן ללמוד ממנו.

השבתי לו, סיפר אותו אדמו"ר, כי פעמים שלבו של יהודי שבור. הקב"ה אינו דוחה מלפניו לבבות שבורים. לב נשבר ונדכה אלוים לא תבוה. אבל יש להזהר, לא לעטוף את השברים בעטיפה... **הוי** אומר, פעמים שאדם נאלץ לוותר על פעולות רוחניות שהיה רוצה מאד לעשותן, אך אין בידו אפשרות. קשה לו כעת. הוא כמעט לא יכול. אך יזהר, לבל יהפוך זאת לדרך חיים, אל "הנה" מן הכורח שאליו נקלע ויגרר אחריו לכל חייו. בבוא הזמן והעת, לכשירווח, יתעשת, ישוב למתכונתו ולהרגליו, ויעש את כל המוטל עליו.

המעוניין לזכות את הרבים בספור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. פקס: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

פנינים

דף יא/א אחרי רבים להטות

רוב שיכורים

כאשר נשאל הגאון רבי יהונתן אייבשיץ זצ"ל על ידי מלך גוי, מדוע אינו מתנצר מאחר שהנוצרים מהוים רוב נגד היהודים, ענהו שרוב לא נאמר אלא בספק ולא כאשר הדבר ברור. **אף** שהדבר נכון, ישנה תשובה פשוטה נוספת. מאה שיכורים לא יכריעו חכם אחד. ומי כחכמי ישראל זכים מנגיעות ופניות? (הגר"א וסרמן - "ביאורי אגדות על דרך הפשט").

דף יא/א א"ר אלעזר אתיא מרישא של עולה

מקרבנות לכבוד אב

המקור לדין "רוב", הוא מקרבנות, אותם מקריבים בלא לחוש לטרפות. **אפשר**, כותב המהר"ל צינץ, שבכך יבואר הפסוק (ויקרא כא/ח) "וקדשתו כי את לחם אלקיך הוא מקריב". עליך לקדש את הכהן. ואם תחשוש שמא אינו כהן, שמא אביו המוצהר אינו אביו האמיתי, [ראה להלן יא/ב "ודלמא לאו אביו הוא"], התשובה לכך "כי את לחם אלקיך הוא מקריב" - הוי למד מקרבנות שיש להלך אחר הרוב, ואם כן ודאי אביו הוא ועליך לקדשו ("מלוא העומר").

דף יא/א ולקח את שני השעירים שהיו שניהם שוים

המבדיל בין קודש לחול

בסוגייתנו נאמר, כי שני שעירי יום הכיפורים, שעיר החטאת ושעיר העזאזל צריכים להיות שווים ודומים. **ללמד**, כי הקודש והחול עשויים להיות שווים, כמעט בלא הבדל ביניהם... לימוד רב יש ללמוד מכאן כמה יש להתבונן בכדי לידע מהו קודש ומהו חול... ("לקט אמרים").

דף יג/א בעא מיניה שמואל מרב הונא

27 רב הונא

לעיר פרנקפורט הגיע תלמיד חכם נצרך מליטא, ובידו המלצות רבנים המעידים עליו שהוא בקי בכל הש"ס. חברו עליו תלמידי הגאון רבי נתן

לכאורה, העובר ליד ערוגת צמחים ריחניים והוא תופס בידו צמח או שניים כדי להריחם, מתחייב בברכת הריח.

ברם, דוחה ה"ארץ צבי", דומה כי סוגייתנו עומדת כחומה בצורה בפני פסיקה זו. שכן, לאחר שנוכחנו, כי סכין מחובר אי אפשר "לקחת" משום שהוא נותר מחובר למקומו, הרי שאין כל תועלת בנטילת צמח מחובר לקרקע, מאחר שמבחינת ההלכה אין כל השלכה לכך והרי זה כאילו הצמח נע ונד אנה ואנה ללא כל תזוזה.

ההבדל בין "לקיחה" ל"הצבה": לאחר הברקה גאונית זו הוא מסלק את הדחיה וטוען כי אין להשוות בין שני המקרים. אכן, נטילה, לקיחה, פירושה העברה ממקום אחד למקום אחר. אולם, יתכן שכדי להתחייב בברכת הריח על הריח צמח, אין צורך להעתיקו אל מקום אחר, אלא די להציבו באופן מחודש לשם הריחו, ושלא לפיתת הצמח ביד, נחשבת פעולה מספקת שמכחה הצמח ייחשב כנתון במקום הראוי להריחו ("ארץ צבי" ח"ב סימן י"ג, עיין שם שכתב כן בצירוף סברות נוספות, ועיין "חזון איש" אור"ח סימן ל"ה אות ז' שכתב: "שמתקרב אליהן להריח, הוי ליה כנטל ביד". ועיין שם עוד שלדעת הגר"א אין לברך גם בנוטל בידו ועיין "וזאת הברכה" פרק י"ט עמ' 178).

נטילת ארבעת המינים עם ערבות שלא נקטפו: תשובתו ההלכתית של ה"ארץ צבי" מבוססת על ההנחה, כי אי אפשר "לקחת" דבר מחובר. ברם, הגאון רבי מאיר שפירא מלובלין זצ"ל טען, כי ניתן "לקחת" דבר מחובר. הוא עוסק בנושא זה בהקשר לחידוש עצום של בעל ה"נודע ביהודה" המובלע במערכה גדולה בספרו הצל"ח (שבת קלא). ה"נודע ביהודה" מחדש, כי ניתן לקיים מצוות נטילת ארבעת המינים גם בארבעת המינים המחוברים לקרקע! היתכן? הלא במצוות ארבעת המינים נאמר (ויקרא כג/מ) "ולקחתם", וכשם שבסוגייתנו מבואר, כי לא ניתן "לקחת" סכין תלוש, כך גם לא ניתן "לקחת" ערבה מחוברת! ("ארץ צבי" שם, רבי מאיר אריק "מנחת פיתים" מובא בבע"ז למהרש"ם סימן תרנ"א סעיף ה', רבי מאיר שפירא מלובלין במרגניתא דרבי מאיר סוכה לג/א, ובשו"ת אור המאיר סימן מ').

אפשר "לקחת" דבר מחובר: רבי מאיר שפירא זצ"ל מיישב את הדברים באופן הבא. בעלי התוספות (ד"ה "מנין") מבארים, כי הגמרא למדה מן הפסוק "ויקח את המאכלת", שיש לשחוט בסכין תלוש, מכך שלא נכתב בתורה "ויכין את המאכלת". נמצאנו למדים, כי המילה "לקיחה" יכולה גם יכולה להתייחס גם לדברים מחוברים, אלא שבפסוק זה, חז"ל דרשו **משינוי** הלשון, כי יש לשחוט בתלוש בלבד. אין, איפוא, כל אפשרות ללמוד מגמרתנו שכל המקומות שבהם כתוב לשון לקיחה, אינם מתייחסים אלא לדבר תלוש [לעצם חידושו של הצל"ח, עיין בספר "ארבעת המינים השלם", עמ' תי"ח, שציין את הדעות בעניין אם יש להגביה את ארבעת המינים, או די לתופסם ביד].

אדלר זצ"ל ובחנהו, וראו שהש"ס אכן שגור על לשונו. משהציגוהו בפני רבם, שאלו רבי נתן: "אמור נא לי כמה פעמים מובא זה רב הונא אחר?" **הרהר** הלה רגע קט והשיב, "שבעים ושתים פעמים".

- **"חיסרת אחת"**, השיבו רבי נתן.
חוויר פניו של הלמדן, וענה: "שלא כוונת מר למסכת חולין דף י"ג? לא מניתי משום שבעלי התוספות שם הוכיחו שהיה זה רב הונא אחר?".
מיהר רבי נתן ואמר: "אכן, הצדק עמך ובידית תלמיד חכם. בוא עמי ואשקול על ידך ליטרא של זהב כדין המבזה תלמיד חכם, המבואר בירושלמי ממסכת בבא קמא!"
שקל רבי נתן ליטרא של זהב לידי אותו תלמיד חכם נצרך, ופיסו ("אש דת").

דף טז/ב ואמרת אוכלה בשר

לא להתאוות לבשר

סיפר הגר"מ פיש ראש כולל כרמיאל:
שח לי אחד מתלמידי על איש מופלא, אדם ישיש החי באודסה שבאוקראינה.
כאשר הגיע רב ומורה הוראה לעיר לאחר הפשלת מסך הברזל, הוא כונן מערכת כשרות כדת וכדין, ויהודי המקום הביעו את שמחתם הרבה. שנים רבות הם התנזרו מאכילת בשר מטעמי כשרות, ועתה סוף סוף, עומד לרשותם בשר כשר.
הכל אכלו בשר, מלבד ישיש אחד שהוסיף לאכול פירות וירקות בלבד כמימים ימימה.
טרח הרב ובא אליו כדי לבשר לו באופן אישי על הקמת מערכת הכשרות.
"ידע אני", השיב הזקן. "הכל כשר, ובאמת תודה רבה. אבל רוסיה היא ארץ תהפוכות. מי יודע מה ילד יום. מחר השלטון הקומוניסטי עלול להתגולל מחדש על הארץ ושוב לא יעמוד לרשותי בשר כשר. אם כעת אתחיל לאכול בשר, בבוא אותו יום, אם יבוא, ושלא יבוא, אעמוד בפני סכיון קשה לחדול מאכילת בשר. לפיכך אני מעדיף להתנזר ממנו לחלוטין (עפ"י "קול ברמה", 234).

מתחילים. מהתחלה.

גיאור ליוטנס

ותן חלקנו. דרך חדשה ללימוד שלך

לא בכל יום אפשר לצאת למסע חדש, מההתחלה. בימים אלו סיימו אלפי לומדי "ותן חלקנו" מחזור לימוד יומיומי של 12 שנים!... החלו את סבב לימוד הש"ס, יחד עם קטעי גמרא, הלכה והגות חדשים. זוהי ההזדמנות שלך לקבוע "עיתים לתורה" לומדים כמה דקות חוזרים בסיוע רוחני עצום!

חודש ראשון התנסות חינם

קבע עיתים ללימוד <עכשיו> 3029 *

